

DEMOKRACIJA

SLOVENC,

Druži nas

Skupna
slovenska
lista

Leto XVII. - Štev. 8

Trst - Gorica, 13. aprila 1963

Izhaja 1. in 15. v mesecu

ZAPIHAL JE NOV VETRIČ

EVROPSKA SKUPNOST - ZNAK MIRU

Jean Monnet predsednik „Akcijskega odbora za združene države Evrope“, ki je oče evropske zamisli je trdno prepričan, da predstavlja uresničitev skupne Evrope močno zagotovilo za svetovni mir. Polom bruseljskih razgovorov je treba pripisati pomanjkanju medsebojnega zaupanja.

Jean Monnet predsednik „Akcijskega odbora za združene države Evrope“, v katerem so vključene vse najpomembnejše stranke in svobodni sindikati šestih držav Skupnega evropskega tržišča je prav gotovo najpomembnejši predstavnik in zagovornik evropske zamisli. Prav Monnet je bil duhovni oče De Gasperija, Schumana in Adenauerja, ki so podpisali prvi temeljni kamen za združitev evropskih gospodarskih sil. Le težko pa je govoriti z Monnetom, kajti on deluje v ozadju, nikoli ne objavlja svojih člankov, nima

ne sme ostati sama in zaprta. Če bodo državni izkazi željo po resnični ustvaritvi Evrope, tedaj bodo nujno morali začeti z dvostranskimi razgovori: Velika Britanija — SET — Združene države. S tem pa se ne bo dokončno odpravilo skupno-ekonomске interese in probleme, pač pa se bodo polagoma uravnali tudi različni politični pogledi, ki sedaj ločujejo razne evropske države.

Križa med šestimi članicami, ki je prešla akutno fazo po De Gaullovo vetu je politična križa. Nerazumljivo bi bilo, zatrjuje Monnet, da bi se evropski narodi želeli povezati zgolj ekonomsko, medtem ko bi pri politični liniji ostalo pri istem. Skupna politika pa zahteva skupno obrambo. Prav na to točko se opira De Gaulle, vendar pa je temelje vprašanja napačno postavil. Istočasno ekonomskemu razvoju v Evropi mora slediti tudi politična moč. Ker se politična moč meri v vojaški moči, to se pravi atomski sili — pravi De Gaulle — mora Evropa (Francija) dobiti lastno silo, če hoče, da bo lahko enakopravno razpravljala z Združenimi državami in Sovjetsko zvezo. Dokler bo varnost Evrope odvisna zgolj od Amerike, do tedaj ne bo nihče spoštoval Evrope. Ekonomski emancipaciji more torej slediti politična emancipacija. To je De Gaullova misel.

tiziral celo Kissinger, ki spada med najboljše ameriške strateške strokovnjake. Kissinger podobno kot Monnet zagovarja evropsko atomsko silo. Toda pri evropski obrambi — v tem sta si Američan in Francoz edina — mora nujno sodelovati tudi Velika Britanija. Priprava lastne evropske obrambe je potrebna za ravnotežje svetovnih sil, kar predstavlja istočasno tudi garancijo za svetovni mir. In prav v tem trenutku je treba sprejeti ameriški doprinos. Kajti če Evropa želi lastno obrambo je nujno, da pri tem sodelujejo tudi Američani in to iz tehničnih, političnih in moralnih razlogov. Oboji namreč morajo braniti lastno kulturo.

Vsek članom, prijateljem in somišljenikom želi vesele velikonočne praznike.

SDZ TRST

govoranc, kljub temu pa drži v svojih rokah vaje evropske zamisli. Vsakršna preosnova, zamisel ali predlog, ki je v zvezi z zamisljo o združenju Evrope gre preko njega.

Italijanskemu časnikarju Indru Montanelliju se je posrečilo intervjuvati Monneta in izvedeti za njegovo mnenje o sedanem položaju v Evropi. Intervju je objavil milanski dnevnik „Corriere della sera“. Zaradi zanimivih odgovorov na postavljena vprašanja, smo povzeli iz intervjuja najpomembnejše zamisli, ki bodo prav gotovo zanimale tudi naše bralce.

Evropska zamisel je v krizi. Prav tako pa so znani razlogi za to umetno ustvarjeno krizo: De Gaullov veto proti vstopu Velike Britanije v SET, poslabšanje odnosov med Združenimi državami in Francijo in težave, ki so nastale pri različenem presojevanju nalog atlantske zveze.

POMANJKANJE
ZAUPANJA

Monnet je mnenja, da je krizo treba prvenstveno pripisati pomanjkanju medsebojnega zaupanja, ali v drugih besedah povedano, pomanjkanje zaupanja, da bi bilo moč skupno rešiti skupni cilj. Namreč, da bi preučevali gospodarske probleme kot skupne evropske probleme — kot so se predstavniki šestih članic obvezale v sporazumu — so pozabili na dano obljubo in se povrnili k starim metodam. Začeli so preučevati ekonomske probleme z zgolj narodnega in torej separatističnega zornega kota. Želja po nadvladi in v lastnem interesu je preglušila dane obljube in skupne koristi, zatrjuje Monnet. Z enim samim stavkom je torej oče evropske zamisli jasno povedal, kaj sodi o De Gaullovi politiki. Velika Britanija je bila dolgih deset let nasprotna evropski skupnosti. Končno je zaprosila za vstop, vendar pa ni bila sprejeta zaradi trdne volje ene same članice SET-a — Francije. Ta odločitev, ki so jo Francozi sprejeli izven skupne organizacije svojevoljno je razbila enotnost in medsebojno zaupanje.

Na kakšen način je treba nadaljevati za dosego skupnega cilja? Vsakdo je skušal najti odgovor na to vprašanje od trenutka, ko smo izvedeli za polom bruseljskih razgovorov. Jean Monnet je na to vprašanje odgovoril pozitivno: lahko nadaljujemo na začetni poti in bomo prav gotovo dosegli cilj, toda odgovodati se moramo nacionalnim egoizmom, partikularizmom in podobnim nacionalnim težnjam, ki so za našo dobo že preživela. Na ta način bi se prav gotovo v okviru skupnih evropskih organizmov lahko prišlo do pozitivnega zaključka razgovorov o vstopu Velike Britanije v SET. Toda prav v primeru Velike Britanije so se razgovori vršili po starih, tradicionalnih poteh: razgovori med vladami. Vedeli pa smo, kakšni so bili zaključki.

Velika večina evropskega javnega mnenja se je zgrozila, ko je izvedela za De Gaullov veto. Kljub temu pa se sprašuje, ali je Velika Britanija zrela za vstop v SET. Na to vprašanje je Jean Monnet odgovoril z drugim vprašanjem: katera članica SET-a pa je sedaj zrela za skupnost? Niti Italija, niti Belgija, Francija ali Nemčija niso prikazale nič pozitivnega v tem smislu. V vseh teh državah se nadaljuje z dvojno politiko: nacionalno in evropsko.

EVROPA NE SME
OSTATI SAMA

Pri vsem tem pa ne smemo pozabiti, da Evropa ni sama, da se mora zanimati tudi za stvari, ki se ne dogajajo doma. Čim prej je treba obnoviti razgovore s Veliko Britanijo in istočasno prijeti razgovore s Združenimi državami. Evropa

EVROPSKA
OBRAMBA

Takoj na prvi pogled lahko vidimo, da je zapeljiva. V današnjih časih je nepojmljivo, da bi sama Francija ali skupna Evropa lahko tekmovala v atomskem oboroževanju z obema vesilicama. Poleg tega pa je znano, da je Nemeem prepovedana atomska oborožitev. Potemtakem bi morala edinole Francija skrbeti za obrambo Evrope?

Res je, da problem evropske obrambe obstaja, vendar pa ga je treba postaviti na drugačne temelje, kot jih prikazuje francoski general. Ameriški načrt za večstransko atomsko silo je precej zamotan poskus alternative De Gaullovo predlogu. Vendar pa je ameriški predlog le težko uresničiti. Pred kratkim ga je kri-

BUTARE

Maksim Gaspari

Usem Slovincem želim vesele
velikonočne praznike

UREDNIŠTVO IN UPRAVA
„DEMOKRACIJE“

TRŽAČAN - EICHMANNOV SODELAVEC

Erich Rajakowitsch v Švici

»Dunajski izraelski center za dokumentacijo« je našel sled Eichmannovega sodelavca Eriha Rajakowitscha alias Raja, ki se je rodil v Trstu, po rodu pa je iz Kranja. Leta 1957 se je drugič poročil z neko Slovenko iz Vipave.

Kdo je Erich Rajakowitsch alias Raja in kje se sedaj skriva? Na to vprašanje skuša odgovoriti italijanska, švicarska in avstrijska policija. Izraelska organizacija, ki dvajset let po končani drugi svetovni vojni še vedno išče preživle nacistične vojne sločine, je pred kratkim pokazala na najozgeja Eichmannovega sodelavca, ki je bil odgovoren za dokončno ureditev židovskega vprašanja na belgijskem in holandskem ozemlju. Preden nadaljujemo si moramo moza, o katerem toliko govori evropsko časopisje pobje pogledati.

Kdo je Erich Rajakowitsch

Erich Rajakowitsch se je rodil v Trstu 23. novembra 1905, to se pravi v času, ko je bilo naše mesto del avstro-ogrske monarhije. Njegova družina izvira iz Kranja, saj ljudje, ki so ga v zadnjih letih osebnostno spoznali trdijo, da tudi sedaj prav dobro govori gorenjsko narečje. Po končani študiji, končal je univerzo, je vrsto let preživel na Dunaju. Leta 1939 — tako zatrjuje dokumenti, ki jih je zbral Izraelski center za dokumentacijo — je zapustil avstrijsko prestolnico in odšel v Berlin, kjer se je kot prostovoljec ponudil Eichmannu v uradu za dokončno ureditev židovskega vprašanja. Oktobra istega leta, ko so nacistične čete zasedle Poljsko, najdemo Rajakowitsch na mestu, kjer je načeloval lokalnemu oddelku za deportacijo Judov. Zatrjuje celo, da je bil prvi poveljnik koncentracijskega taborišča v Niški, kjer je bilo zaprtih 6.000 Judov, od katerih se je rešilo zgolj pet.

Kot vidimo so obtožbe, ki jih je izrekel izraelski urad zelo hude.

Kmalu nato so ga premestili v Prago, kjer naj bi nadaljeval z začetim delom. Že čez nekaj mesecev pa je odpotoval na Holandsko, kjer je načeloval posebnemu uradu za židovska vprašanja. Na Eichmannovem procesu je javni tožilec prikazal sodišču fotokopijo telegrama, ki naj bi ga Rajakowitsch poslal Eichmannu in v katerem naj bi ga zaprosil, naj pospeši deportacijo tamkajšnjih Judov. Zagovarjal naj bi namreč zamisel, da je pri tem

vprašanju treba iti tudi preko legalnosti. Kot znano so nacisti Židom najprej odvzeli državljanstvo in šele nato so jih deportirali v koncentracijska taborišča. Nadalje je znana tudi sodba, ki jo je v tistih letih izrekel Eichmann o Rajakowitschu! »Rajakowitsch lahko opravi kakršnokoli nalogo in to hitro in zanesljivo. Ob priliki potovanja na Poljsko in pri reševanju odkazanega mu problema, je dokazal svoje velike zmožnosti. Po svojem prepričanju je nacionalni socialist in bilo bi primerno, ko bi ga priporočili za napredovanje pri SS.«

Ta dokument je jeseni 1941 podpisal sam Eichmann. V tem času se je Rajakowitsch poročil s hčerko avstrijskega politika Rintelena. Iz tega zakona sta se rodila sin Klaus, ki je sedaj poročen z neko Angležinjo in je do nedavnega pomagal očetu pri vodstvu komercialne tvrdke v Milanu in hčerka Antje, ki se je lani poročila z nekim visokim funkcionarjem dunajskega ministrstva.

Po končani svetovni vojni se mu je posrečilo zabrisati za sabo vse sledi. Leta 1947 si je na občinskem uradu v Gradcu spremenil priimek iz Rajakowitscha v Raja. Nato je odpotoval v Argentino, kjer je bil v službi Peronovega režima. Zelo verjetno je, da je imel v Argentini stike z Eichmannom. Ko je državni udar ovrzel Peronovo vladno se je vrnil v Evropo.

Ponovno v Trstu

Rajakowitsch se je tedaj nastanil za nekaj časa v Trstu. Avstrijski konzulat v našem mestu mu je izdal 20. novembra 1956 potni list na ime Erich Raja, tukajšnje oblasti pa so mu dale dovoljenje za bivanje na italijanskem ozemlju. Prišel je z novo dejavnostjo. Navezal je trgovske stike z Jugoslavijo in ostalimi komunističnimi državami, kamor se je večkrat poslovno podal. Mnogi v Trstu zatrjujejo, da so jugoslovanske oblasti vedele za njegovo nacistično preteklost. Leta 1957 je odprl lastno komercialno tvrdko »Barnes and Co.« v Milanu s podružnicami v Benetkah in Trstu.

Kdo resnično brani slovensko zemljo?

Samo dr. Simčič je bil dosleden

Sklep tržaškega občinskega sveta, da v zvezi z novim regulacijskim načrtom blokira za zidanje novih ljudskih hiš približno 406.000 kvadratnih metrov zemljišč obdelane vrtnarske zemlje s pripadajočimi losopji, je vzbudil veliko nezadovoljstvo. Prizadeji pridelovalci zelenjave, ki oskrbujejo tržaški trg, ne morejo razumeti, da tržaška občina, ki je na svojem področju največji zemljiški posestnik, ne more v ta namen uporabiti lastnih parcel in jim odvzema prav njihove. Na drugi strani pa tudi uravničena protestirajo proti nizkim

odkupnim cenam, s katerimi blokirajo njihova posestva. Že danes nizke odkupne cene bi poleg tega veljale še za leta in leta, ko bi denar prav gotovo izgubljal na vrednosti. Komur bi n.p.r. odkupili posestvo šele po desetih letih, bi tako dobil zanj prav smešno odškodnino in bi bil gospodarsko uničen.

PSI in KPI
nista bili proti

Kakor vsako drugo skušajo titovci, socialisti in komunisti iskoristiti v svoj namen tudi nezadovoljstvo, ki se je rodilo v zvezi s temi razlastitvami. Organizirajo sestanke, njihovo časopisje objavlja članke. Predstavljajo se kot največji branitelji slovenskih in sploh ljudskih koristi. Podobno kot v drugih primerih, pa je resnica prav nasprotna. Ko so v tržaškem občinskem svetu glasovali o teh razlastitvah, oziroma blokiranju zemljišč, so se komunisti in socialistični občinski svetovalci, vstevši njihove predstavnike slovenske narodnosti, enostavno vzdržali. Zda pa na ves glas kričijo, potem ko so, ko bi bilo treba govoriti, molčali! S tem so še enkrat dokazali, da so njihova propaganda eno, dejanja pa drugo.

Dr. Simčič
je glasoval proti

Samo en Slovenec je v tržaškem občinskem svetu glasoval proti tem novim razlastitvam in to je bil dr. Simčič, svetovalec Skupne slovenske liste.

O tem seveda PSI, KPI in titovci sedaj ne črnejo niti besede. Saj bi jim tudi bilo presneto nerodno priznati, da je prav Skupna slovenska lista, ki jim je na predstoječih državnozbornih volitvah trn v peti, edina v tem primeru skušala pravočasno in na pravem mestu preprečiti zlo, ki zdaj ogroža prizadete posestnike v spodnji tržaški okolici. Toda ljudem je treba povedati to resnico, da jo bodo pri svojem odločanju za posamezne liste, ki se na volitvah potegujejo za njihovo zaupanje, tudi upoštevali.

Dr. Simčič je predlagal,
toda PSI in KPI nista
bili za višje cene

Svetovalec Skupne slovenske liste je tudi edini pravilno ocenil položaj in je takoj uvidel, da-vo predlagane odkupne cene krivide. Zato je v tržaškem občinskem svetu predlagal, da jih je treba povisati. A tudi v tem primeru je ostal njegov poziv glas v puščavi. Nihče se ni pridružil njegovi zahtevi in v poročilu je bilo izrecno rečeno, da je zaradi tega občinski odbor tudi ni vzel v poštev.

Kje so torej bili svetovalci PSI in KPI, ko bi morali zahtevati višje cene? Tudi v tem primeru so se potuhnili.

Ali ni to naravnost tragično? Ljudi takorekoc vodi za nos. Eno jim pišejo in govori, drugo pa delajo, prvo razobnavajo, drugo zavijejo v molk in pozabljene.

To kar se je dogodilo in se dogaja v zvezi s tem najnovejšim primerom razlastitve slovenske zemlje na Tržaškem je nov dokaz komunistične in socialistične nedoslednosti, na katerega slovenski volivci ne smejo pozabiti. Istočasno pa je to tudi dokaz doslednosti »Skupne slovenske liste«, ki je še enkrat dokazala, da zasluži polno zaupanje vseh Slovencev in Slovenk.

Arabska federacija

Pretekli ponedeljek so se predstavniki Sirije, Iraka in Združenih arabskih republik sestali v Kairu, kjer so dosegli načelni sporazum o skupni federacijski državni uredbi. Medtem je tristranska komisija pripravila podrobnosti načelnega sporazuma, ki jih bodo kasneje predložili predstavnikom na skupni plenarni seji. Egipčanski dnevnik na široko poročajo in komentirajo o važnem dogodku, ki bo spremenil narodno ureditev treh omejenih arabskih držav.

Volivne akrobacije komunistične partije

Brez dvoma ne bomo povedali nič novega s trditvijo, da preživlja italijanska komunistična partija prav v zadnjem času notranjo krizo, kajti to dejstvo je očitno vsakomur, ki vsaj površno pozna italijansko politično življenje. V trenutku, ko je v raznih deželnih vladah — posebno na Siciliji — pričela sodelovati z vsemi političnimi grupacijami od Nennijevih socialistov pa do skrajnih desničarjev, da, povezala se je celo z monarhisti, je izgubila še tisto malo ugleda, ki ga je uživala pri nezadovoljnih. Zaradi tega se je morala KPI poslužiti ob bližnjih državnozborskih volitvah raznih trikov, ki naj bi na eni strani uspevali javni upor proti reakcionarni KPI, po drugi strani pa prepričali intelektualce o svoji odcepjenosti od Moskve.

Pred razlaganju sredstev, ki se jih namreva, poslužiti KPI pa, moramo jasno ločiti njene poglede o notranji in zunanji politiki. Medtem ko je delo opozicije za vsako ceno in na vsako stvar pri notranji politiki relativno lahko, saj je dovolj kritizirati delovanje strank, ki so na vladi in predlagati bombastična sredstva, o katerih so sami predlagatelji prepričani, da jih v praksi ne bi bilo mogoče izvesti, je zagovarjanje sovjetske zunanje politike mnogo težja stvar. Staro pravilo pravi, da je razblinjati kaj lahko, mnogo težje pa je graditi.

Ogledimo si zatorej, na kakšen način želijo komunisti preprečiti izgubljanje glasov. Ne bomo se ustavljali pri volivnem programu KPI in prikazovali že v samih besedah nedoslednosti. Ker se o ideologiji lahko mnogo debatira bom rajše vzeli konkreten primer: delovanje KPI na Siciliji.

Siciljski komunisti se dobro zavedajo, da bodo le z največjo težavo spravili skupaj glasove, ki so jih prejeli leta 1958, to se pravi, pri zadnjih parlamentarnih volitvah. Njihov upravičeni strah temelji na vrsti pomembnih faktorjev. Najprej je treba podčrtati dejstvo, da pričakujejo, da se po letos vrnil le skromen odstotek volivcev, ki so zaposleni v tujini. Emigranti so večinoma delavci, to se pravi sloj, na katerega komunistična partija opira vse svoje upe. Vrsta tujih podjetij in tovarn je namreč že pred časom napovedala, da nikakor ne bodo mogli dovoliti italijanskim delavcem, da se ob priliki volitev vrnejo domov.

Odpadništvo partijcev

Drugi važen faktor predstavlja dejstvo, da je poslanec Giuseppe Bufardici predsednik socialista. Omenjeni poslanec, ki je bil pred petimi leti izvoljen v Siracusi se namreč ne strinja več s komunistično politiko izolacije. K njegovemu odstopu pa moramo pristižeti še številne odstopke drugih pomembnih siciljskih partijskih voditeljev, ki so se ali umaknili iz političnega življenja ali pa so presedlali k drugim strankam.

Celotna propaganda je usmerjena v zaustavitev inflacije odpadniških glasov. Zgovoren primer Sicilije. Komunistična partija Italije in Moskva.

KPI je tudi na Siciliji predstavljala strogo opozicijsko politično grupacijo. V zadnjem času pa so komunisti sodelovali skoraj z vsemi deželnimi vladami. Podprli so vse stranke razen liberalcev. Zagovarjali so na primer predloge neofašistov, monarhistov, demokristjanov in tako dalje. Vzdrževali so skupno s misovci, monarhisti in krščanskimi socialisti Milazzo vlado, kasneje so podprli demokristijane, socialdemokrate, republikance in socialiste pri poskusu vlade levega centra. S sodelovanjem pa so izgubili ostrino skrajne opozicije, čeprav se istočasno niso znali poslužiti ugodnih okoliščin zunanjih podpre, kot se je to posrečilo socialistom. Podpirali so zdaj enega zdaj drugega, ne da bi v zameno dobili ničesar.

Epuracija «Kitajcev»

Naslednji udarec za partijsko enotnost in moč pa predstavlja epuracija takojimovanih »Kitajcev«, to se pravi partijcev, ki so po svojem ideološkem prepričanju bližji Pekingju, kakor Moskvi. Iz komunistične kandidatske liste so tako izpadli Salvatore Russo, Antonio Pino in drugi, ki so imeli za sabo veliko število glasov in simpatizerjev. Toda siciljska partija se

je morala ukloniti želji rimskega vodstva, ki je iz Moskve dobila navodila, da je treba spraviti iz odgovornih mest vse one voditelje, ki niso politično stodoletno zanesljivi.

Zaradi vseh naštetih razlogov je zelo verjetno, da bodo komunisti izgubili vsaj enega ali dva poslance pri sedanjih volitvah. Leta 1958 so na komunistični listi na Siciliji izvolili dvanaest poslancev in pet senatorjev. Pri letošnjih volitvah se je zvišalo število razpoložljivih mest kljub temu pa bo po vsej verjetnosti KPI zabeležila večji poraz.

Da bi zaustavili odpadništvo glasov je KPI je odprla vrata vsem onim kandidatom, ki niso našli mesta na drugih demokratičnih ali nedemokratičnih listah. Na ta način so sprejeli barona Grimaldija di Terresene, ki je zelo bogat fevdalni gospod in ki se je aktivno boril v republikanskih vrstah. Nadalje so sprejeli bivšega krščanskega socialca Corraoa, ki so ga obtožili, da je ponudil poslancu Santaluccu sedemdeset milijonov pod pogojem, da se izbriže iz krščanske demokracije. Nadalje ni KPI predstavila lastnega kandidata v volivnem okrožju Alcamo za namenom, da bi dala možnost za izvolitev bivšemu monarhistu Sergiu Marullu ba-

ronu iz Condajannija, ki spada med najbogatejše siciljske latifundiste. V koliko se marksistična doktrina sklada s podpiranjem latifundistov proti katerim se borijo vse demokratične stranke pa si bo vsak bralec lahko ustvaril lastno sodbo. Poleg tega pa je Siciljancem še živo pred očmi naslednji dogodek, ki se je pripetil med neko razgibano sejo deželnega zbora. Baron Marullo je z vso silo lopol nekega komunističnega svetovalca s svojo usnjeno aktovko, ker mu je očital, da je prav srednjeveški kralj na svojih posestvih in ker vztrajno zagovarja povratek bivšega italijanskega kralja. Nekdanji sovražnik je tako postal, kljub temu, da je monarhist zaveznik v obeh siciljskih partijev.

Toda kljub vsem tem akrobacijam b. komunistična partija izgubila številne glasove, ki jih bo prevzela italijanska socialistična stranka.

KPI in Moskva

Kakšno je kolebanje v zunanji politiki. Predvsem se mora KPI boriti proti obsodbi, da je le privesek Moskve. Ko bi italijanski komunisti doprinesli dokaz, da se resnično ne strinjajo vsem, kar se dogaja v Sovjetski zvezi, bi jim marsikate-

ri levičar ponovno zaupal svoj glas. Zaradi tega si je glasilo KPI izmislilo časnokarsko bombo, ki naj bi pretresla italijansko javnost in prikazala KPI v luči samostojne partije, ki si upa od časa do časa tudi reči kaj proti sovjetskim ukazom.

V nedeljo 31. marca je »Unità« priobčila članek svojega moskovskega dopisnika Giuseppa Boffe, iz katerega je jasno razvidno, da v Moskvi ne gre vse tako, kot bi si želel Hruščov. Tajnik sovjetske partije naj bi se v sedanjem trenutku znašel v križnem ognju. Po eni strani ga napadajo stari partijci, zagovorniki stalinizma, ki mu očitajo, da vse preveč popušča zahodnemu svetu in da gre celo v sami Sovjetski zvezi vsa notranja politika proti kapitalizmu. Po drugi strani pa se mora boriti proti mladi generaciji, ki je okusila drobtince svobode, ki jo je Hruščov dal na razpolago. Njihov pohlep se je sedaj povečal, želijo si še več in več svobode. Lahko je kritizirati Hruščova, da je izgubil mnogo na ugledu ob priliki kubanskega spora, ko je moral umakniti z otoka atomske rakete. Nikita ni hotel atomskega spopada in je moral priči v zgodovini odnošajev med komunizmom in svobodnim svetom umakniti svoje grožnje in svoje orožje.

Toglati je v svojih volivnih govorih že večkrat naglasil, da se KPI ne strinja z vsem, kar se godi v Sovjetski zvezi, toda bile so le besede, katerim ni nihče verjel. Italijanski komunisti so s to potezo hoteli posredovati dokaz o samostojni vodeni politiki svoje partije. Vendar pa ni bil zgolj ta njihov namen. Voditelji komunistične partije so v stalnem strahu, da bi se v Moskvi ne zgodilo kaj, kar bi postavilo — kot se je to že večkrat zgodilo — na glavo vso njihovo propagando. Njihov dopisnik iz sovjetske prestolnice se je zbal, da ne bi Hruščov izgubil na moči in bi bil prisiljen pustiti eno izmed svojih funkcij drugemu partijcu, ki bi na kazal novo linijo. Hoteli so za vsak slučaj že vnaprej pripraviti svoje bralce in volivce na možni preobrat politične linije.

Morda so se v svojem napovedovanju, da Hruščovu pretijo notranje težave pri boju za oblast, zmotili, morda tudi ne. Vsekakor pa so si že sedaj zavarovali hrbet in v slučaju, ko bi do prekreta prišlo bi lahko brez večjega sramu trkali na svoja prsa rekoč, saj smo to že pred časom predvidevali in storili vse korake, da se prilagodimo novi politiki. Ničnega nam ne more očitati, da bi bili zgolj lutke moskovskega gledališča, pač pa se mora prav Moskva ozirati na nas, na prve igralce komunističnega odra.

Šampanjec francosko zlato

Ni je slovesne prilike ob kateri ne bi tožili šampanjca, saj predstavlja ta pijača za vse sladkose sveta najboljše in najbolj cenjeno pijačo. Nikakor si ne moremo zamisliti poroke, krsta, razpretančih plesov, popoldanskih družabnih večerov, kjer bi šampanjec ne imel častnega mesta.

Vsekakor pa je zanimiva zgodovina tovrstne božje kaplice. Zgodovina šampanjca je, kot mnogi izumi, plod slučajnosti. Pater Perigon je bil okrog leta 1665 klet benediktinskega samostana Haut-Villers, ki se nahaja v francoski pokrajini Champagne. Znano je, da tu uspeva posebno zlahko grozdje, iz katerega stiskajo odlična vina. Menihi so bili prvovrstni vinogradniki. Poleg lastnih vinogradov, na katerih so pridelali mnogo grozolja so med svojimi verniki pobirali biro, kot je bila to navada po vsem svetu. Toda kmetje so bili prebrisani. Menihom niso postregli z najboljšim mostom, pač pa so jim kaj radi odpustili manj vredni pridelek. Kmetje so se namreč v ozledu menihov, kaj kmalu naučili spoznavati dobro vinsko kapljico od slabe. In tako kakor so menihi umeli spoznavati dobre vernike od slabih, tako so ločili tudi dobro vino od slabšega. Mošt slabše sorte so tako spravljali v posebne sode in s tem predelkom so rezali druga vina, da so dobili dobro pijačo.

Nekega dne se je zgodilo, da je bil samostan naravnost nabit s preštevlinimi gosti in — kot se je že zgodilo v Kani Galleiji — je tudi samostanski bratom zmanjkalo vina. Pater Perigon je bil v hudi stiski in ni vedel, kako bi si pomagal iz zagate. Tedaj se mu je posvetilo v glavi. Manjvrednemu vinu je dodal nekaj sladkorja in s tako pijačo postregel želim gostom.

Gostje, ki so že precej spili in so postali dobre volje nikakor niso opazili spremembe. Se posebej pa nihče niso opazilo velike važnosti, kajti po vsej pokrajini je bilo znano, da patri tožijo izredno dobro vino.

Po končani gostiji so se gostje odpravili domov. Pater Perigon pa je preostalo posladkorjeno vino skrbno spravil v steklenice, ki jih je dobro zamašil. Mistični si je namreč: podobna stiska se lahko še ponovi in škoda bi bilo metati proč posladkorjeno vino. Odnesele je torej steklenice v klet in jih položil v zaprašen kot.

Minilo je nekaj mesecev. Pater kletar je že pozabil na vino. Ko pa je nekega dne pregledoval klet in naročeval hlapcem, naj jo očistijo in pripravijo za novo trgatve se je spomnil pozabljenega vina. Ko se je približal spravilo, so ga presenetile številne razbite steklenice in zamaški, ki so ležali po podu. Ves začuden je tater pograbil zadnje neodmašeno steklenico s posladkorjenim vinom. K sreči je

(Nadaljevanje na 4. str.)

VOJNA ZA AZIJO - DRUGO POGlavJE

Indijski ocean v nevarnosti

Ce gledamo z očmi srednjega Evropejca, lahko naštejemo številne pokrajine, ki se nam zaradi svojega zemljepisnega položaja zde zelo daleč od komunistične nevarnosti. Pri tem največkrat mislimo na Avstralijo in bližnje otoke. Zdi se nam, kot bi bile omenjene pokrajine daleč, zelo daleč od nas, skoraj Bogu za hrbtno. Toda prav Avstralija je zelo pomembna točka za Zahod. V zadnjih petindvajsetih letih so Avstralci prišli dvakrat v Evropo, da bi s svojimi oboroženimi silami pomagali svojim zaveznikom v boju proti diktaturi. Dobro so se namreč zavedali, da je od svobode v Evropi odvisna tudi njihova svoboda. Zgodovina pa se je tokrat preobrnila na glavo. V sedanjem položaju je Evropa odvisna od dogodkov, ki se ali pa se bodo odigrali v Avstraliji in južnih morjih.

Gverila, ki so jo pripravili komunisti v vzhodno-južni Aziji nima namena osvoboditi milijonov kvadratnih metrov riževih nasadov, kot bi se nam pri površnem pre-

sojevanju položaja zdela. Vojne prakse so predvsem naprjene proti važnejšemu cilju: osvojitve dveh oceanov, kar nujno predstavlja nevarnost tudi za zemljine in otoke, ki jih obličata omenjena oceana. Strategija komunističnih držav zahteva osvojitve Indijskega in večjega dela Tihega oceana.

Rdeči Kitajci so po številu podmornic na četrtem mestu na svetu, takoj za Veliko Britanijo. Ta njihova podmorniška moč se opira bolj na število podmornic, kot pa njihovo vojno moč. Znano je, da Kitajci posedujejo trideset podmornic, od katerih so jih dvajset dobili od Sovjetske zveze, ostale pa so si izdelali po načrtih, ki so jih posreževali prav tako Sovjeti. Podmorniške ladje delnice so nastanjene v Sangaju in v Dairenu, vendar pa so zahodnim opazovalcem še ni posrežilo izvedeti, kolikšna je njihova zmogljivost in kakšno potencialno vojaško moč imajo omenjene podmornice.

Od tridesetih podmornic, s katerimi raz-

prosto. Vendar je Selye s svojim delom nadaljeval. Pri tem je opravil tudi veliko delo na področju biokemije hormonov: brez skrbi lahko rečemo, da je s svojim delom postavil spomenik hipofizi.

Hipofiza je kot grah velika žleza, ki visi pod človeškimi možgani. Čeprav ne tehtja več kot deset gramov, izloča celo trumo hormonov, ki dosežejo skoraj vse ostale žleze, raztresene po našem organizmu, in po njih vplivajo na delovanje našega organizma. Tako ima hipofiza nekakšno vlogo pevodnje med žlezami z notranjim izločanjem, in nji gre v veliki meri zaslug, da naše žleze pravilno in harmonično delujejo. Ker pa je hipofiza obremenjena tudi v telesni zvezi z živčevjem, nam je jasno, da predstavlja nekak most med psihičnimi in telesnimi funkcijami. Tako ima Selye med drugim zaslug, da je — skoraj bi rekel — ponovno odkril človeka, namreč kot psihofizično enoto. Vse predeloge smo namreč človekovo telo in človekovo psiho obravnavali ločeno. Danes vemo, da tako zunanji, recimo slušni ali vidni vplivi kot tudi naše ideje in čustva vplivajo na naše telesno ugodje.

Ravno omenjena žleza hipofiza je nekak zveza med možgansko skorjo, ki jo smatramo za sedež misli in predstav, in avtomatičnim živčevjem, ki vpliva na naše zgolj telesne funkcije. Sedaj lahko razumemo, zakaj koga v napadu je zadenje srčna kap. Nobena tajnost ni, da nam strah zapre diš, kot pravimo, ali pa nam pospeši srčni utrip. Selye pa je pri utemeljevanju svojih dognanj prišel še do drugih ugotovitev, ki niso nič manj zanimive. Ze zunanji, recimo fizični ali emotivni ali bolezniski vplivi napadejo naš organizem, tedaj naše telo dobesedno pretrese alarm. Zleze z notranjim izločanjem so mobilizirane in pričnejo delovati s polno paro. Tako se organizem brani pred slehernim kvarnim vplivom našega okolja. Organizem se nato prilagodi, in če zunanji kvarni vplivi le predolgo trajajo, naša hormonska obramba obnemore in telo podleže kvarnemu vplivu, ki se potem izoblikuje v določeno bolezensko sliko. Med prilagoditvijo in izbrpanjem naše hormonske obrambe je torej meja med zdravjem in boleznijo. S takim mehazmom razlaga Selye nastanek najrazličnejših bolezni od povečanja krvnega pritiska do oklusa arterioskleroze, srčne kapi in revmatičnih obolenj. Tako splošna razlaga za nastanek najrazličnejših bolezni se bo zdela sicer prenestavna, ima pa med drugim zaslug, da nas je opozorila, kako kvarno vpliva naše okolje v obliki psihičnega vtisa ali dolgotrajnega držanja na naše telesno in končno tudi duševno zdravje.

Dr. RAKKO DOLHAR

ČLOVEK IN OKOLJE

4.) STRES IN SPLOŠNO NEUGODJE

V zadnjem predavanju o prehrani kot ambientalnem faktorju smo slišali, da sta količina in kakovost maščobe, ki jo dnevno zaužijemo, zadnja leta pritegnila pozornost znanstvenikov, kateri se bavijo s preučevanjem obolenj našega ožilja in srca. Glavni obtožencev v tem procesu proti naši prehrani je kolesterol. To je sestavni del maščob živalskega izvora, ki jih vsak dan zaužijemo s hrano. Kolesterol, predvsem njegovi koncentraciji v nasmem krvnem obtoku, pripisujejo dober del krivde pri nastanku arterioskleroze in drugih manj znanih boleznih našega ožilja. Bolezni srca in ožilja pa po številu danes vsaj za polovico presegajo zloglasna rakasta obolenja. Tako umre v Združenih državah vsako leto 800.000 ljudi za obolenji srca in krvnega obtoka, kar znaša približno polovico celo letne umrljivosti. Vendar ne smemo vse krivde zavrniti samo na kolesterol. Vsaj to olajševalno okolnost mu moramo priznati, da ga v glavnem svobodno, čeprav pogosto nevede zaužijemo v raznih oblikah maščob in zabele. Poleg prehrane imajo torej važno vlogo pri nastanku srčnih bolezni nekatere družinske in kosti-tucionalne okoliščine, splošno pomanjkanje telesnega dela in gibanja, predvsem pa nekateri ambientalni vplivi psihičnega značaja.

Nekaterim boleznim pravimo civilizacijske bolezni. Pri tem mislimo predvsem na stalno naraščanje zunanjih emotivnih vplivov, katerim smo podvrženi, vedno bolj naraščajočemu ritmu življenja in pomanjkanju popolnega počitka, ki so morda glavni skupni imenovalci našega življenja v dvajsetem stoletju. Upravičeno mi bo kdo oporekal, da za to nič ne moremo, temveč da enostavno pasivno prenašamo zunanje okoliščine. In vendar imamo nekaj: namreč subjektivni odnos do našega okolja. Ugotovili so, da so ljudje, ki podležejo srčnim boleznim, zelo pogosto taki, ki si vse ženejo k sreči. Splošna razdražljivost, napadalnost in častihlepnost predstavljajo ne le naše lastnosti, temveč nam tudi pričajo o odnosu, ki ga imamo do svojega življenjskega okolja.

Vsak dan se zatekajo k zdravnikom tisoči ljudi, ki so podvrženi intenzivnemu telesnemu ali duševnemu delu, ki jih skrbi napredek v poklicu in ki se bojijo, da

ne bi bili kos nalogam, ki so jih prevzeli, ali pričakovani, ki ga drugi polagajo vanje. Naj še dodamo kaotični ropot in vrvež prometa, piskanje telefonov in cvilenje siren, ki so slusna podoba neke naglice, neke obveznosti, nekega urnika; pa ni težko razumeti, zakaj prihaja čedalje več pacientov k zdravniku, ne da bi pravzaprav točno vedeli, kaj z njimi ni v redu. Glavobol, nespečnost, pomanjkanje apetita, pospešen utrip, nesposobnost za kakršnokoli možgansko koncentracijo in podobno so glavni sestavni deli bolnikovega pripovedovanja. Pravzaprav to niti ni bolnik, saj ni zbolel za nobeno točno opredeljivo boleznijo, vsaj v splošnem pomenu besede ne, temveč se le naplošno ne počuti dobro, kot zaključimo v takih primerih. Tako smo z napredkom znatno zmanjšali umrljivost za pljučnico in drugimi kužnimi boleznimi, a temu napredku, to je civilizaciji, plačujemo z svojim zdravjem v drugačni obliki.

Opisanim pojavom pravimo stress. Beseda je angleškega izvora, a so jo vsi kulturni jeziki sprejeli kot izposojenko. Po domače bi lahko stres primerjali z vsakim zunanjim vplivom, ki nas bolj ali manj stresa, pa čeprav se tega strsljaja v trenutku morda niti ne zavemo.

Naše znanje o stresu je povezano z imenom kanadskega znanstvenika Hansa SELYEJA. Ze kot mlad zdravnik je Selye opazoval, kako imajo mnoge bolniki, ki so si po vzkrokih zelo različne, nekatere skupne zunanje znake. Dolgo seveda ni vedel, kaj bi s to svojo ugotovitvijo, ki je bila tudi na pogled zelo banalna. Potem pa se je kot biokemik posvetil nekaterim raziskavam s hormoni. Na miših je preskušal nekatere spolne hormone in njih učinke v raznih tkivih. Doživel pa je veliko razočaranje, ko je na miših ugotovil zelo sorodne učinke za zelo različne vzbirgane snovi. Ko je to svoje razočaranje prebolel in si zavezo ogledal z druge strani, je dognanja povezal z nekaterimi ugotovitvami iz zdravniške prakse. Tako se mu je utrdilo prepričanje, da je z najrazličnejšimi zunanjimi vplivi, bodisi kemičnimi kot fizičnimi, mogoče v vsakem živemu organizmu povzročiti neke znake splošnega neugodja, ki se lahko sele kasneje ali pod vplivom posebnih bolezniskih vplivov izkristalizirajo v točno opredeljivo bolezen. S tem je opravil sintetično delo, ki se je dolgo let zdela zelo pre-

RAZGOVOR S STANKOM BIRSO

Festival slovenske popevke

Na Tržaškem vlada veliko zanimanje za napovedani festival slovenske popevke, ki se bo pričel približno čez mesec dni. Pobudniki so že prejeli ponudbe za nastope na najrazličnejših prireditvah. Avtorji popevk: Mario Sancin, Aleksander Vodopivec, Drago Žerjal, Mario Bogatec, Oskar Šonc, Curk.

V Barkovljah pravijo hudobni jeziki, da bi zaman iskali za lučjo miši in podgane, ker jih je preplašilo trobljenje, ostri zvoki trombent, pozaven, saksofonov, klavirja, električne kitare, tolkal in drugih glasbenih instrumentov, na katerih se vadijo orkestrski novonastalega plesnega orkestra, ki bo sodeloval na bližnjem festivalu tržaške slovenske popevke. Kljub hudobnim jezikom pa Barkovljani niso prav nič nejevoljni, ko do poznih večernih ur slišijo pripravne orkestrske, ki že nekaj mesecev marljivo vadijo. Kdaj pa kdaj se v bližini prostorov barkovljanskega prosvetnega društva kdo ustavi, prislusne igranju, se zadovoljno nasmehe in si pri tem misli: »Ti so pa tiči!« Kljub skrivnostnim obrazom prirediteljev se nam je posrečilo izvedeti za marsikatero podrobnost in bilo je opaziti, da postanejo kaj kmalu bolj gostobesedni, dovolj je le ubrati na pravo struno. Kdor bi pričakoval, da bodo njemu na čast zaigrali to ali ono novo popevko bi se motil, kajti tajnost je pri takih stvareh potrebna, da ne samo potrebna, pač pa nujna. Kakšen festival pa bi bil, ko bi poslušalci že vnaprej poznali melodije?

Z diskretnostjo smo se torej obrnili na pobudnika in organizatorja tržaškega festivala slovenskih popevk, gospoda Stanka Birso, ki je znan tenorist pevškega zbora »Gallus« in član kvinteta »Zarija«. Gospod Birsa zelo rad govori o festivalu, saj je resnično pravi duhovni oče te zamisli. Odgovarja na vsa vprašanja, ki so v zvezi z organizacijskim delom, čim pa bi želeli preobrniti pogovor na to ali ono popevko je njegove gostobesednosti takoj konec. Razgovor smo zategadelj pričeli z običajnim vprašanjem.

»Gospod Birsa, kdaj in kako ste prišli na to zamisel?»

»Približno leto in pol od tega sem pričel razlagati svoje zamisli tukajšnjim glasbenikom in pri vseh sem ugotovil veliko navdušenje. Razgovarjal sem se z Marijem Sancinom, Aleksandrom Vodopivcem, Curkom, Dragotom Žerjalom in Marijem Bogatecem. Kot sem rekel je bilo navdušenje veliko in tako smo se odločili, da pričnemo zamisel konkretizirati. Nadalje sem se pomenkoval tudi z drugimi osebami, ki bi se utegnile za stvar zanimati in poudariti moram, da sem posod naletel na odobravanje, kar me je seveda navdalo s pogumom.«

»Ali je bil odziv večji pri mladini ali pri starejših, pri študirajoči mladini ali pri neštudirajočih?»

»Zamisel je zajela celo Tržaško od Bojuna pa do Nabrežine in navdušenje je veliko med mlajšimi kot med starejšimi, med študenti in delavci. Pri tem pa moram poudariti velik čut restosti in discipline, ki preveča naše delo.«

»Nedvomno ste naleteli pri vaših začetnih polzvedovanjih na razne težave. Kakšne so bile?»

»Poleg težav z organizacijo kot tako, to se pravi povezava ljudi, se je pojavila velika težava pri sestavi orkestra. Ko smo to vsaj zasilno odpravili, dobili zadostno število orkestrsev, je bilo treba iskati avtorje besedil. Najpečja težava je bila v tem, da nisimo osebno poznali mnogih aktivnih ljubiteljev lahke glasbe. Toda palogoma, ko so zvedeli za zamisel so začeli prihajati sami od sebe. Krog sodelavcev se je tako širil.«

»Omenili ste avtorje besedil. Kdo so in koliko bo vseh popevk?»

»Avtorji so: Marij Maver, Zorko Ščuka, Marica Mahnič, Maja Pertot, Miroslav Košuta, ki je poznan po vzdečku Miroslav Morje in še razni drugi. Med popevkami pa bomo zbrali najboljše in predvidevamo, da bomo na festivalu predvsem okrog dvajset glasbenih motivov in 100 pevka.«

»Kdo pa piše glasbene partiture?»

»Večinoma so to glasbeniki, ki sem jih že uvodoma omenil. Na tem mestu še dodam, da je marsikdo že v preteklosti napisal po kako popevko. Nekateri celo poklicni glasbeniki. Tu naj omenim Aleksandra Vodopivca, ki redno nastopa v svojih kvartetih »Sandy« v nekem videmskem nočnem zabavišču. Znano pa je tudi, da je Mario Sancin igral prvo trobento pri plesnem orkestru radia Ljubljane pod vodstvom Bojana Adamiča.«

»Kdo skrbi za aranžmaje?»

»Levji delež ima Aleksander Vodopivec, delno pa skrbi za to tudi Mario Sancin. Ki igra trobento in dirigira orkester. Pri taktirki pa se od časa do časa zamenja z drugimi orkestralnimi kolegi.«

»Kdo pa so pevci?»

»Naj omenim le nekatere, ker bi bilo naštetje sicer predolgo. Nova Jankovič, Marja Verk, Miranda Caharija, Marjuca Oficija, in da ne pozabim, nastopil bo tudi vokalni kvartet.«

»Kdaj predvidevate, da bo prišlo do realizacije te nadvse hvalevredne pobude?»

»Ni še določeno, moja želja pa je, da bi prišlo do festivala že v maju. Pri tem naj omenim, da so zasebniki in razne ustanove že začeli pošiljati razna darila in prispevke. Prejeli smo tudi ponudbo za nastop v Sloveniji, razna tukajšnja društva pa so žepila, naj bi orkester sodeloval pri raznih slovenskih plesnih prireditvah.«

»Kakšne so vaše nadaljne želje v zvezi s tem prvim festivalom slovenske lahke glasbe?»

»Najprej bi rad podčrtal cilj tega nastopa, ki je konkretiziranje doslej le osebnih zanimanj za lahko glasbo, ki je tako živo med našimi rojaki. Želim si, da bi festival nadaljeval iz leta v leto, da bi pridobili na kvaliteti in da bi zanimanje za slovensko glasbo zajelo čim širši krog naše mladine. Z veseljem ugotavljam, da razni naši člani orkestra že pripravljajo nove elemente. Tako naš pozavnist že uči dva mlada gojenca. S tem pa skrbimo tudi za naraščaj. Upam, da bo orkester ostal tudi v bodočnosti povezan med seboj.«

S temi besedami se je zaključil pogovor z gospodom Stankom Birso. Iz navdušenih obrazov članov orkestra in pevcev pa smo dobili zagotovilo, da bo festival tudi uspel.

Zamisel je prav gotovo zelo pozitivna in to tudi z narodnega stališča, saj se bo naša mladina lahko navduševala nad slovenskimi popevkami in ji ne bo treba pozvižgati italijanskih in drugih tujih melodij.

Iz fimskega sveta

Ivanovo detinstvo

S filmom »Ivanovo detinstvo« je sovjetska filmska industrija dosegla visoko priznanje, saj je film prejel prvo nagrado na beneškem festivalu. Vendar pa je moral preteči nekaj mesecev preden so pričeli film predvajati v italijanskih kinematografskih dvoranah. Zgodilo se je, da je projiciranje filma soupadalo s kritiko mladih književnikov in umetnikov v Moskvi. Partijska kritika je zadelo predvsem one umetnike, ki so se s svojimi deli, ki niso spadajo v takoimenovano »socialistično stvarnost«, proslavili v zadnjih

vrstili že za časa beneškega festivala in to ne samo v Sovjetski zvezi, pač pa tudi v listih raznih zahodnih komunističnih partij. Spomnimo se zgolj nagada, ki ga je proti filmu napisala »Unita«. Kmalu nato pa je komunistični dnevniki moral objaviti odprto pismo slovitega francoskega pisatelja Sartre-a, ki je vzel v zaščito mladega režiserja.

Sovjetski filmski kritiki se že nad trideset let prepekajo, kakšna je naloga filma: ali prozna ali poezija. Uradna ideologija se je odločila za prvo in prav zaradi tega so ga obtožili, da je zapadel v »ideološko mlačnost«. Ko smo pred meseci govorili o nagrajenem filmu, smo dejali, da režiserja lirčnost nikakor ne škoduje zgodbi. Tematični krog se celo poveča in zadobi vse širši in globlji pomen, ker se ne ustavi - kot bi bilo to na prvi pogled opazno samo pri poedincu —, pač pa zajame problem, ki je pri srcu vsakomur. Kdor hoče torej obsoditi »Ivanovo detinstvo« zgolj zaradi tega, ker glavni junak ne izraža patriotizma, mora istočasno zastrupiti v svoji duši vest. Režiser hoče namreč na vsak način z lepoto lirčnega prikazovanja, prikazati svoj odpor proti vojni, pa naj bo ta vojna pravična ali krivična. Vsakomur, ki je dovolj zrel pa so jasne Sartre-ove besede »vojna je suha izguba zgodovine«, s čimer hoče prikazati da za vojno ni moč najti opravičila.

Na te temelje se opira zgodba mladega Ivana. Nemci so mu uničili družino, na zidu zopora pa je bral besede: »Maščujete nase, ki so jih zapisali mladi ruski ujetniki, ki so jih okupatorji obsodili na smrt. Ta duševni udarec je bil za mladega Ivana prehud. Bil je sam na svetu, njegovo srce pa je bilo polno smrtnega sovraštva. Zaradi vojne je postal pravi zločinec iz želje po maščevanju. Samo v trenutkih napadov na sovražnikove postojanke je pozabil nase, je postal to, kar je v resnici bil, kljub nasprotovanju starejših, ki so ga silili, naj pusti vojno in gre v šolo. Po končani vojni pa lahko njegovo sliko zasledimo med onimi, ki so jih nacisti pobili.

In vendar bi bila lahko Ivanova mladost drugačna, če ne bi bilo vojne. Preživljal bi srečno detinstvo, v materinem objemu, podobno kot številni njegovi sovratniki. Režiser istočasno prikazuje, kakšno bi bilo lahko njegovo življenje in kakšno je bilo v resnici. Iz tega se je rodila poetična sinteza, ki je po svoje žalostna, vendar pa je v njej čutiš globoko upanja. V primerjavi s tem je režiser vpletel v film še drugo zgodbo mladega kapetana, ki se je zaljubil v bolničarko, vendar pa je vojna preprečila, da bi ljubezen vzplamela.

Režiserjevo podajanje in prikazovanje je prelitost s toliko poezijo in čustvom, da bi zaman iskali podobnega primera v svetovni kinematografiji. Življenje, ki bi lahko potekalo v miru in sreči je dosegel, ki prihaja od zunaj spremeni, ga izkazil. Koliko podobnih primerov nam je prinesla zadnja svetovna vojna in sploh vse vojne, ki jih je človeštvo prepejovalo. Kljub temu pa obstajajo še vedno ljudje, ki grozovitega učinka nočejo ali pa ne marajo razumeti. Obsodba militarizma, ki preveča iz celuloidnega posnetka je jasna, režiserjev odpor proti vojni pa tako jasno prikazati, da o njem ni moč dvomiti. To je velika naloga in navdilo, ki si ga je zadal Tarkowski. Nedvomno pa je hotel opustiti propagandne prijime, ker se je zavedal, da bi umetniška plot izgubila na svoji višini.

Ce zgolj pomislimo, da je film kot »Ivanovo detinstvo« naletel zaradi prikazane vsebine v Sovjetski zvezi na tako ostre kritike, se zgrozimo. Res je, da pri vsakem narodu in v vsaki dobi lahko odkrijemo ljudi, ki sovražijo srčno kulturo in zančujejo njene pridobitve.

letih po svetu. Med »napadenimi« režiserji je tudi Andrej Tarkowski, ki je izdelal film »Ivanovo detinstvo«. Res je, da so se napadi na nagrajenega režiserja

Gledališke novosti

Pretekli teden so v gledališču »Sant'Erasmus« predvajali novo delo Virgilia Lillija z naslovom »Laboratorijski otrok«. Drama je zaradi svoje vsebine in problematike, ki jo prikazuje zelo zanimiva. Avtor je prišel na zamisel pred nekaj leti, ko je v neki znanstveni reviji bral članek, v katerem je bilo dokazano, da je moč prenesti embrion telčka iz nosečice krave na drugo, deviško kravo. Odkritje so pripisali znanemu francoskemu biologu Jeanu Rostandju. Članek pa je še dodal, da bi se nekaj podobnega lahko nutilo tudi v človeškem primeru. Moč bi bilo torej ustvariti laboratorijskega otroka.

Avtor omenjene drame je seveda prikazal človeški primer. Zamislil si je, da Beatrice, žena profesorja Varenghija, ki se ukvarja s podobnimi primeri nepredvideno zanosi. Po zdravniškemu pregledu postane jasno, da zaradi šibkega zdravja ne bo mogla roditi zdravega otroka. Vsa zaskrbljena razkrije novico svojemu možu. Beatrice spada namreč med ono vrsto žensk ki lahko spočenejo, vendar ne morejo roditi. Toda Beatrice se noče udati v usodo, na vsak način hoče imeti otroka. Ko zve za možev laboratorijske poskuse, ga naprosi, naj se poslužijo istega principa tudi pri njej. Toda profesor Varenghi se upre. Prepričan je, da bi zagrešil mostroznosti zločin, če bi laboratorijske poskuse prenesel tudi v realno vsakdanje življenje. Toda Beatrice ga noče poslušati.

mo, ki je naslovljeno na otroka. Sedaj ko otroka ni več, pismo nima nobene veljave. Profesor ga raztrže in s tem uniči zadnji laboratorijski dokaz. Toda moralna krivda še vedno ostaja. Vest ga silijo, da telefonira na policijo in označi: »Pravkar sem ubil dve človeški bitji!«

Pred premiero je avtor predložil svoje delo v oceno trem zdravnikom in nekemu duhovniku, da bi zvedel za njihovo mnenje. Vsi štirje člani komisije so bili edini, da je pot, ki si jo je Lillil izbral za razlago svoje zamisli pravilna.

Ne bomo se spuščali v podrobno analizo prikazanega dela, kajti zamisel sama in nadalje avtorjeva razlaga dovolj jasno prikazujeta. Lillijevo in vsečloveško tezo, da je v človekovi moči raziskati naravo, preiskovati njene zakone, vendar pa človeku ni dovoljeno, da bi jo spremenil in njene stišoščetne zakone postavil na glavo. Pravilno je torej, da znanost napreduje, se vedno bolj izpolnjuje, vendar pa se v določenih primerih lahko izprevrže v mostroznost.

Vsekakor ne moremo reči, da bi Lillil predstavil s svojim delom nekaj popolnoma novega. Podobnih primerov je v svetovni literaturi mnogo. Dovolj je le, da se spomnimo na primer »Mr. Hyde in mr. Jackly« ali pa filmov Franksteina. Lillil je le povzel modernejše zamisel, jo obdelal z znanstvenimi raziskavanji in človekovo moralno.

Po teh besedah je še lepo pozdravil in se izmuznil skozi vrata. Gostilničar pa je tisto veliko noč pripovedoval svojim gostom, kako ga je lačni cigan preciganil.

Tončkovo sekanje

Tonček je bil poreden dečko, mamič je večkrat ponagajal, tako da mu je večkrat zažugala: »V poboljševalnico te bom dala, da bomo imeli mir pred tvojimi potegavščinami!« Toda Tonček ni bil hudoben, le veliko smolo je imel. Kolikokrat je hotel napraviti sestrji, mamiči ali očku veselje, pa se mu je ponesrečilo in so ga slabo sodili. Za rojstni dan mu je stric kupil debelo knjigo. Tonček jo je z zanimanjem pričel prelistavati. Joj, koliko lepih slik je bilo v njej! »Slovenski občaji in navade« je pisalo z zlatimi črkami na platnicah. Tonček, ki je znal že dobro brati je tako izvedel za mnogo zanimivosti, o katerih se mu prej še sanjalo ni.

Po dolgi zimi je končno le prišla pomlad. Sonce se je smejalo in s toplimi žarki poljubovalo zemljo. Trombentice so že pozlatile bregove in pod leščevjem je zazvonilo: cin, cin. S pomladjo prihaja tudi velika noč. Kolikokrat je Tonček že prebral, kako je pri Slovencih navada, da za veliko noč otroci sekajo pirhe in pomaranče. Tonček najprej ni dobro razumel, kaj bi bilo to ssekati pirhe. Večkrat je sicer že videl domače, da so sekali polena, toda pirhov nikdar. »To pa ne more biti nikakršna umetnost«, si je dejal. Majčkino jajčece bom že strl s sekirjo. Odločil se je torej, da bo preizkusil svoje znanje. V štrambi je izmaknil jajce, nato pa je odhitel v drvnicco po sekirjo. Siroko se je razkorčal in zavil sekirjo... toda zgrešil je, drobnjo belo jajce, ki se je zakotalilo z debelega polena, na katerega je jajce nastavil. Joj, ti smola, jajce je bilo sveže in lupina ni prestala padca. Beljakovina se je razlezla v čudno malo

lužo. Kaj sedaj si je mislil Tonček. Prav gotovo me bodo odkrili in potem bo zadivjala huda ura. Urno mu je prišlo na misel, da bi svoj greh skrnil. Potresel je lužico z moko, tako da se ni nič poznalo. Ko pa je mamiča spraševala, kdo je razstrel moko v drvnicci je napravil tak svetniški obraz, da ni nikomur prišlo niti na misel, kaj se je v resnici zgodilo. Huda ura je bila mimo, Tonček pa ni mogel preboleti, da je bil tako neroden. Pogledal je še enkrat v stričevo knjigo in šele tedaj se mu je zablisknilo, da nekaj ni bilo v redu. Pirhe se seka s krovanci. Torej sem ga kar dvakrat polomil! Pirh ni sveže, pač pa lepo pobarvano kuhano jajce. Seka pa se ga s kovancem in ne s sekirjo. Iz žepa je potegnil desetak se junaško razkorčal in ga z vso silo zagnal v zemljo, toda kovancec je zadel na kamen in odletel. Ti nesreča, izgubil je deset lir, naučil pa se ni ničesar. Treba se bo vaditi, si je dejal, saj je tudi stric, ki je bil športnik večkrat zatrljal, da domače nogometno moštvo slabo igra, ker premalo trenira.

Iz kleti je nosil krompir in repo in se vadal v sekanju. Najprej od blizu, potlej na dva, tri in štiri korake. štirikrat je vrgel, trikrat zadel. Šestkrat je zamahnil, vsakokrat zadel. Zavriskal bi od veselja pa se je bal, da ne bi kdo od domačih zvedel za njegovo skrivnost. Napravil je namreč pravi bojni načrt. Po velikonočnem kosilu, ko je mama delila potico in je nameraval pokazati svojo umetnost domačim. »Izval bom na dvoboj očka, strica in mamičo, pa bomo videli, kako se bodo odrezali!«

Stežka so minevali dnevi, Tonček pa se je pridno vadil v sekanju — pomagati si je moral s krompirjem, kajti mamiča je vsakokrat pred pravnimi zaklenila »šrambo, da bi Tonček prevečkrat ne prišel v skušnjava in izmaknil rožine, orehe in podobne sladkarije, ki so bile shranjene za velikonočne jedi. Tonček kar ni mogel

strpeti. Vsako jutro je najprej skočil h koledarju. Trgal je listke za tri in še več dni naprej. Da bi že enkrat prišla tista zaporedna rdeča listka, ki naznanjata oba velikonočna praznika.

»To me bodo gledali, ko bom vsakokrat zadel!« je sanjaril Tonček, stric pa me bo moral za nagrado peljati v nedeljo na nogometno tekmo. To je bila Tončkova največja želja. Rad bi postal na mah velik, da bi lahko v nedeljo gledal igrance, ki se podijo po zelenem travniku za žogo.

Dnevi so se vlekli kot še nikdar. Tonček je bil hudo nervozen, gledal je le na uro in na koledar. Končno je le prišla velika sobota. Tonček se je pripravil na generalko. Izmakniti se mu je posrečilo pirh, ki ga je odnesel v svoj dvorec — drvnicco. S sabo je prinesel tudi zrcalo, da bi preštudiral vsak gib. »Treba se je znanstveno pripravljati«, je zatrljal stric in Tonček ga je nameraval ubogati v vseh potankostih. V desnici je tiščal desetak, zamahnil je z roko in — zak, že je kovancec tičal v pirhu, v katerega se je do polovice zadril. Tonček se ni mogel premagati, veselo je zavriskal. Toda smola je hotela, da je krič podčrtal z namsom roke. Zadel je zrcalo in privlačnost zemlje je bila kriva, da se je zrcalo razletelo na tisoč koscev. Kaj sedaj! Tonček se ni pomišljal, zbral je vse kaščke, jih zvil v časopis in jih vrgel na smetišče.

Toda vedel je, da bodo nesrečo prej ali slej odkrili. Treba se je bilo že vnaprej pripraviti. Tonček je dobro poznal mamičino žibko točko. Zaprl se je v spalnico in se naučil na pamet pesnico, ki jo je prebral v stričevi knjigi.

Prišla je težko pričakovana velika noč. Pri slovesnem kosilu si je Tonček na moč prizadeval, da bi bil vljuden, tako da so domači postali kar zaskrbljeni, ali ni morda bolan. Ko so starejši popili črno kavo se je Tonček ojunčil in začel deklamirati:

Tri pisane pirhe doma sem dobil, ker v šoli sem letos se pridno učil.

A rad bi bil pirhov kaj več imel — in skrivoma sekat na vas sem jih šel.

Izgubil na vase sem pirhe vse tri... Zdal čakaš bom nove velike noči...

Kdo bi si čakal takega nastopa. Mamiča se je odpresenečenja kar sesedla, stric pa se je veselo zasmejal in mu dejal: »Vidiš, Tonček, da ni res, da si tako poreden.«

Takoga uspeha si ni pričakoval. »To še ni vse!« je zaklical, »najlepše pride šele sedaj na vrsto.« Pograbil je največji pirh, ga postavil na sredo mize, povlekil iz žepa kovancec in dejal: »Stavim, da me nihče ne poseka!« V dokaz se je široko razkorčal in — zak — preklal je pirh. Začel je prigovarjati, da bi hotel z njim tekmoval, toda nihče mu ni kodo ugoditi.

Tedaj je zaklical: »Pripravljen sem staviti s stricem, da jih jaz več posekam, kakor on. Če zmagam jaz greva skupaj na nogometno tekmo, če zmagam on pa se bom tako učil, da bom ob koncu leta prinesel sam desetice!«

Stric je tedaj za šalo sprejel povabilo. Izposodil si je Tončkovo desetico, pripravil pirh in jo z močjo zalučal. Toda nesreča je hotela, da se je stricu zdrnilo in kovancec je zletel skozi okno. »Vsi so se smejali, le Tončku je bilo žal, da je izgubil denar. Toda stric je le bil moč beseda.

Tonček je postal mož in je lahko prvič v življenju gledal nogometno tekmo, ki ga je tako navdušila, da se je zaklel, da ko zraste postane tudi sam slaven nogometaš.

POD ČRTO

Velikonočna gnjat

Lačen cigan je vohal okoli gostilne v upanju, da bo prepričal bližnega gospodarja, da mu da kaj za pod zob. V kuhinji so prav tedaj kuhali gnjati za veliko noč. Gostilničar si je namreč obetal, da bo v prihodnjih dneh mnogo gostov, ki si bodo zaželeli tradicionalne velikonočne jedi. Lačni cigan se je tedaj opogumil, lepo pozdravil gospodarja in mu potožil: »Ze tri dni nisem ničesar jedel, vonj kuhane gnjati pa mi tako silijo v nos, da se mi kar slina cedijo. Odreži mi je kos!«

Gostilničar je bil dobrega srca, vendar pa je bil daleč naokrog poznan kot velik šaljivec. Odgovoril je torej lačnemu ciganu: »Rad ti odrežem pošten kos gnjati in še hrena ti naribam zraven, toda ko boš pojedel mi moraš povedati, kakšna je bila gnjat: če porečeš, da je dobra dobiš za kos, če pa sodiš, da je slaba jih dobiš dve! Ob teh besedah se je gostilničar namuznil, cigan pa je stisnil ramena in dejal: »Bo kar bo, le prinesi!«

Gostilničar je ciganu prinesel lep kos gnjati in še kozarec vina zraven. Gledal ga je kako je slastno jedel. Ko je pospravil zadnji kos ga je ponovno vprašal: »No, cigan, kako se ti zdli!«

»Ej, ni ne slaba ne dobra, premalo jo je bilo, da bi lahko sodil!« Krčmarja so srbele roke, zato je prinesel ciganu še kos. »Ko je tudi tega pospravil, ga je ponovno vprašal: »Kaj se ti zdli?«

Cigan si je obrisal mastne ustnice, zahvalil in odgovoril:

»Ni bilo ne slabó, ne dobro, z majhnimi koščki potrežeš svojim gostom, zato menim, da so vse nadaljne porcije prav tako majhne in ne slabe ne dobre!«

Pred volitvami - Trst in Gorica

Dve najpomembnejši politični organizaciji demokratičnih Slovencev v Italiji sta zavzeli na sedanjih parlamentarnih volitvah različno stališče. Goriška Slovenska demokratska skupnost in goriška Slovenska katoliška skupnost, ki delujeta povezani v goriški Slovenski demokratični zvezi, sta pozvali svoje člane in somišljenike naj glasujejo za Italijansko kršćansko demokracijo ter za njene kandidate italijanske narodnosti. Slovenski demokratični zvezi v Trstu in tržaška Slovenska katoliška skupnost pa sta, skupno s Slovensko kršćansko-socialno zvezo, neodvisnimi in nekaterimi neustrankarji postavili posebno »Skupno slovensko listino«, na kateri kandidirajo samo Slovenci.

Kako in zakaj se je lahko zgodilo, da slovenski demokratični organizacije pozivajo v eni pokrajini Slovence na glasovanje za italijansko stranko, medtem ko so v drugi nasprotnega mnenja? To je vprašanje, ki ga postavljajo ne samo nasprotniki temveč tudi mnogi naši prijatelji in zato je potreben odgovor.

Predvsem je treba upoštevati, da gre v tem primeru, vkljub enakim imenom, za popolnoma samostojne in neodvisne politične organizacije, ki kot take svobodno odločajo o svojem stališču. Med sicer istovrstnimi goriškimi in tržaškimi organizacijami ni nobene organizacijske povezanosti ali celo enotnosti, kakor skušajo to nekake dati razumeti naši nasprotniki. Se več, isto ime večših celo različnih pomen, označuje drugačno svobodnost. Tako je goriška Slovenska demokratska zveza dejansko »zveza« in to dveh organizacij (Slovenske demokratske skupnosti in Slovenske katoliške skupnosti), medtem ko je tržaška Slovenska demokratska zveza enovita organizacija, ki ne vključuje tržaške Slovenske katoliške skupnosti. Slednja živi namreč na Trzaskem svoje popolnoma samostojno življenje.

Enaka imena torej ne pomenijo, da bi to bile enake ali celo iste organizacije. Tržaška SDZ in tržaška SKS nimata kaj opraviti z goriško SDZ in zato tudi nimata nobene pravice in dolžnosti pojasnjevati njeno odločitev. Tržaška SDZ in SKS odgovarjata za svoje, ne pa za druge korake in sklepe. Dejstvo je sila enostavno: tržaški demokratični Slovenci smo se odločili za samostojen nastop, ker smo prepričani, da je to edino pravilno in da je vključevanje, pa naj bo posredno ali neposredno, Slovencev v italijanske stranke velika napaka. Goričani pa so bili drugačnega mnenja in so pri njem tudi ostali. To je vse.

Pripomniti bi samo, da sta tržaška SDZ že prej in kasneje tudi svet »Skupne slovenske liste« podzvela vrsto pobud, da bi prišlo do enotnega nastopa vseh demokratičnih Slovencev v Italiji in da bi se izognili razlikam med stališči goriških in tržaških organizacij. V tem smislu je bila izmenjana vrsta pisem in prišlo je tudi do sestankov, ki pa niso privedli do zaželenega rezultata. Zato vsem tistim, ki so za slovensko skupnost, trenutno ne preostane drugega kot upanje in prepričanje, da bodo tudi goriški demokratični Slovenci kmalu spoznali, da je samostoj-

no slovensko politično nastopanje edini pravi način za učinkovito uveljavljanje in zaščito naših manjšinskih narodnih pravic.

**KDOR IMA MASLO NA GLAVI
NAJ NE HODI NA SONCE!**

Toliko v vednost in pojasnilo prijateljem. Kar se pa tiče naših nasprotnikov, ki skušajo omenjeno razliko med stališči tržaških in goriških Slovencev izkoristiti v svoje namene, bi jim svetovali naj se tisti, ki imajo sami maslo na glavi, nikar ne podajo na sonce.

To velja v prvi vrsti za »Primorski dnevnik« in spleh za titovce ki ne samo pozivajo svoje somišljenike naj glasujejo za KPI in za PSI, temveč so celo razpustili svojo politično organizacijo v korist teh dveh italijanskih strank. V njihovem primeru torej niti ne gre za slučajno volivno sodelovanje temveč za popolno vtapljanje v italijanske stranke. To je pravi in velik greh nad slovenstvom, ki jih enkrat za vselej diskvalificira, da bi metali očitke komurkali, ki sledi neki drugega kot — njihovemu lastnemu zgledu! In sklep goriških Slovencev je pri tem še daleč od tega.

Naj bo »Primorskemu dnevniku« in »Delcu«, KPI in PSI prav ali ne, tržaški demokrati bomo vztrajno sledili izbrani poti in ne bomo odnehali prej dokler ne ustvarimo tako reprezentativnega in enotnega manjšinskega predstavnštva, kot ga Slovenci v Italiji rabimo.

Slovenska enotnost in slovenska skupnost! — to je naše geslo, to je naš cilj. Kdor hoče pomagati, da ga čimprej dosežemo, ta bo podprl, propagiral in glasoval samo za »Skupno slovensko listino« in s tem za skupno slovensko stvar.

Iz Nabrežine

Zadnji nedeljo marca je bil v Nabrežini občni zbor domače posojilnice. Predsednik Josip Terčon je najprej podal obširno poročilo o delovanju posojilnice v preteklem letu. Iz poročila o stanju posojilnice povzemamo, da se je razpoložljiva gotovina v blagajni in naložena v banki zvišala za 2,1 milijonov lir, vrednostni papirji za 2 milijona menična posojila so se zvišala za 5,8 milijonov, hipotečna za 1,4 milijonov in dolgoročna posojila za 3,9 milijonov lir. Hranilne vloge so se zvišale za 14,7 milijonov, kar je zelo razveseljuje in priča, da se zaupanje v posojilnico vedno bolj veča pri naših ljudeh.

Cisti dobiček v letu 1962, ki ga izkazuje bilanca je 227.282 lir. Občni zbor je obratno odobril in določil, da se čisti dobiček vpiše polovico v redni, a drugo polovico v izredni rezervni fond. Poleg tega je občni zbor zveščal mejo posameznih posojil od prejšnjih 600.000 na 800.000, medtem ko bodo prispevali novih članov za v rezervni fond ostali nespremenjeni.

Sledile so volitve, na katerih je bil Josip Terčon potrjen za predsednika.

Kot bilka v vetru

V Trstu imamo pozimi hudo burjo, ki tuja krepko moti, ko mora loviti ravnotežje. Suneč z leve, suneč z desne, zdaj od spredaj, zdaj od zadaj, takšna je prava poulčna bitka vsakega Tržačana, ki se v zimskih dnevih potiska po ulici. Ta meteorološki pojav pa ima to prednost, da prepriha zidovje domov, stanovanj in uradov in očističuje mesto vlage. Kot pri vsaki stvari ima tudi burja svoje pozitivne in negativne strani.

Toda v Trstu ne poznamo samo meteorološke burje, pač pa je mnogokrat, še posebej pred volitvami huda moralna burja. Prerekanja in prepiranja so na dnevnem redu. Tudi ta tišja notranja burja, če se lahko tako izrazimo ima svojo pozitivno in negativno plat. Po eni strani nam prav ta pojav dovoljuje, da jasno vidimo, na kateri strani je doslednost in na kateri oportunitizem. Po drugi strani pa slabo učinkuje na sibe značaje, ki si kljub starosti še niso postavili jasnih življenjskih ciljev.

Ta presneta burja pa ima tudi to lastnost, da enkrat piha z leve, drugič pa z desne. Ničje ji ne zbeži, lahko se zapre v se tako toplo in zavarovano stanovanje, lahko se zakleneš pred zunanjimi vplivi, vendar pa slišiš njeno bučanje. Tudi dnevno časopisje prepriha takale predvolilna burja, enkrat ga usmeri na to, drugič pa na drugo stran.

ZASTAVE PA LE NISO MENJALI...

Nova jugoslovanska ustava

Pretekli teden je jugoslovanski federativni parlament soglasno odobril novo državno ustavo. Novo ustavo je v odobritev parlamentu predložil podpredsednik vlade Edvard Kardelj, ki je predsedoval komisiji, ki je ustavo pripravila.

Toda pogledajmo si, kakšne novosti prikazuje nova ustava. Predvsem je treba omeniti, da se bo odslej Jugoslavija imenovala Socialistična federativna republika Jugoslavija in ne več Federativna ljudska republika Jugoslavija. Kardelj je pri tem pripomnil, da so jugoslovanski narodi že prešli v fazo socializma in da stremi vse njihovo delovanje za dosego komunizma. S tem so hoteli poudariti dejstvo, da je v Jugoslaviji socialistični razvoj že v takem razmahu, da se ga da primerjati sovjetskemu.

Druga važna ustavna reforma predvideva ukinitve dvodomnega parlamentarnega sistema. V preteklosti sta zakonodajna oblast izvrševala federativni svet in svet proizvajalcev. Sedaj pa bodo Jugoslavlani izvolili le en parlamentarni dom, ki se bo imenoval federativni svet. Pri zakonodajnem delu pa mu bodo pomagale štiri posebne komisije, od katerih bo vsaka imela določeno funkcijo. Novost

predstavlja tudi dejstvo, da nova ustava predpisuje tudi takoimenovano rotacijsko metodo. V nekaj besedah se to pravi, da noben jugoslovanski državljani ne bo mogel biti več kot dvakrat izvoljen v beograjski parlament. Tudi ministri republik in federacije ne bodo mogli izvrševati istih funkcij več kot štiri leta, edinele v slučaju, da so potrjeni na prejšnje

besedo v političnem življenju. Druge politične tvorbe so nemogoče, kajti partija ne dopušta politične konkurence.

V členih, v katerih govori nova jugoslovanska ustava o ekonomski in socialni ureditvi, je rečeno, da je zagotovljena pravica lastnine. Vsak kmet lahko poseduje največ deset hektarjev orne zemlje ali pa gozda. Vendar pa nadaljuje isti

Smrt trgovskega potnika

V torek je Slovensko gledališče v Trstu uprizorilo ob priliki štiridesetletnice umetniškega udejstvovanja svojega dolgoletnega igralca Modesta Sancina dramo ameriškega pisatelja Millerja »Smrt trgovskega potnika«. To delo je doživelo velike uspehe na raznih svetovnih odrih.

V nekaj besedah je vsebina naslednja. Willy Loman trgovski potnik iz New Yorka je po dolgih letih marljivega dela le odplačal hišico, v kateri prebiva skupno z ženo in svojima fantoma. Otroka sta že odrasla. Starejši sin; na katerega je oče gradil vse upe si pri štirinajstih letih se ni našel primerne delo, mlajši sin si je sicer našel službo, vendar pa je vihrav. Ko se Willy Loman nekega večera vrne utrujen domov razkrije ženi, da ne bo mogel več opravljati svojega utrudljivega poklica. Ponos mu ne dovoljuje, da bi prosil sina, naj mu finančno pomagata. Zakaj se starejši sin ne more ustaliti? Tudi na to vprašanje odgovarja drama. Ko Willy spozna, da ga sin ljubi, čeprav sta se petnajst let prerekala, se odloči. Edino kar poseduje je življenje, ki si ga

Šampanjec - francosko zlato

(Nadaljevanje s druge str.)

bila steklenica dobro zamašena. Iz radovednosti se je približal vratom, da bi pogledal, kakšno barvo je ponarjeno vino zadobilo. Ker ni na dnu steklenice opazil nikakršnih ostankov, je steklenico naglo obrnil in jo nekoliko stresel. Komaj pa je to storil, bi jo kmalu iz strahu spustil, kajti kot puškin strel je počilo in steklenični zamah je zletel naravnost v strop. Ko si je nekoliko opogumil od prestanega strahu je predvidno pokusil nekaj tekočine, ki jo je rešil pred žuborenjem iz steklenice. Njegov prestrašeni in jezni obraz se je kaj hitro spremenil v sladak nasmešek, kajti izvratni poznavalec žlatne kapljice je takoj spoznal, da je to pijača, ki je doslej še ni pokusil.

Steklenica je bila še do polovice polna. Urno skočil k sobratom in vsi so bili delegirani poklanjanja in bili seveda vsi navdušeni nad novo pijačo.

Tako se je rodil pred tolikimi leti šampanjec - francosko zlato.

je zavaroval za 20.000 dolarjev. To bo cena, ki jo bo Willy plačal, da reši propada sina in popravi dejanje, s katerim si je sina odtujil.

Predstava, ki se ji je udeležilo številno občinstvo, je bila zelo dobro pripravljena v vseh potankostih. Cloveško usodo trgovskega potnika, ki skozi vse svoje življenje išče poti, kako bi si zagotovil uspeh je na odru odlično prikazal jubilat Modest Sancin. V začetnih scenah se sicer ni mogel takoj znajti in ustvariti kontakta med svojo igro in publiko, vendar pa je skupno z razvojem dejanja na odru rasel tudi njegov lik, ki ga je zaključil na zelo visoki umetniški višini. Poudariti moramo tudi njegovo mimiko, ki je poudarjala duševni boj razmajanega očeta.

Starejšega sina je igral Stane Starešič, ki se je tokrat sprostil, čeprav je tu pa tam ponovno zapadel v deklamatorstvo. Mlajšega Willyjevega sina Happyja je prikazal v dovršeni obliki Silvij Kopal. Malce pa je zaročarala Leli Nakrstova v vlogi Willyjeve žene. Njen lik je bil večkrat razdvojen, njeni prehodi iz raznih duševnih razpoloženj pa so bili vsekakor pre nagli in so škodovali grajenju lika.

Posebno pa je treba pohvaliti odlično režijo ljubljanskega umetnika Slavka Jana, sceno, ki jo je pripravil dr. Ernest Franc in glasbo, ki jo je napisal Bojan Adamič.

Po končani predstavi so jubilantu čestitali razni predstavniki slovenskega tržaškega kulturnega življenja kakor so

prebrali številne čestitke in telegrame, ki jih je jubilat ob tej priliki prejel od vsepovod.

Nato se je jubilat zahvalil vsem z besedami: »Moja želja je, da bi naše gledališče še dolgo živelo in da bi bila dvorana vedno tako polna občinstva kot danes!«

Slovinci, to je naš znak!

Ti so naši kandidati:

1. Dr. Milan Starc - Kontovel
2. Prof. Alojz Rebula - Trst
3. Josip Terčon - Nabrežina
4. Inž. Milan Sosič - Opčine

mesto. V takih slučajih njihova potrditev ne sme presegati dobo nadaljnjih štirih let. S to postavko, pravi nova ustava, se bo dalo preprečiti kuit osebnosti in prerekanja, ki bi lahko nastala ob priliki nasledstva maršala Tita. Vendar pa prav za maršala Tita časovne limitacije nima veljave, kajti »zasluge prvega jugoslovanskega predsednika Josipa Broza Tita se prevelike«.

Nadalje predvideva nova ustava delitev funkcij predstavnika republike in predsednika vlade. Do sedaj pa, kot je znano je obe funkciji držal v svojih rokah maršal Tito.

Seveda pa nova jugoslovanska ustava tudi dovoljuje in brani razne svoboščine, ki jih uživajo posamezniki. Ustava zagotavlja »svobodo tiska in drugih informacijskih sredstev, svobodo združenja in shajanja«. Vendar pa se teh svoboščin ne sme nihče posluževati z namenom rušenja socialističnih in demokratičnih ustanov, ki jih predvideva ustava. Prav tako je zajamčena tudi svoboda vere ki jih predstavlja zasebno stvar vsakega posameznega prebivalca. Vsekakor pa je protustavno posluževati se vere in religije v politične namene.

Po novi ustavi je komunistična partija zadobila še pomembnejšo funkcijo v državnem življenju. Edinele »Zveza jugoslovanskih komunistov« ima nenadomestljivo funkcijo, da vodi delavski razred in čuva nad pridobitvijo revolucije in socialističnega ustroja. Zaradi tega ima edinele »Zveza komunistov« glavno in edino

člen, da »mora biti zemlja, ki je skupna socialna dobrina obdelana v harmoniji, ki jo določa zakon«.

Ustavna komisija je umaknila lastni predlog, po katerem bi spremenili zastavo, kajti Kardelj je moral priznati, da je predlog naletel na neodobravanje pri ljudstvu. Poleg tega pa bi sprememba zastave bila zelo draga.

Prijatelj Janezek se že petnajst let ukvarja s pisanjem. Ko ga srečam v tramvaju, kar se le poredkoma zgodi, kajti Janezek se najraje vozi z avtomobilom, češ da je tramvaj za nižji sloj, čeprav v svojih člankih zagovarja socialno enakopravnost, potegne vedno na dan izvod novega časopisa in mi ga ponudi: »Pa beri še tla!« Ko sva se pred dobrimi šestimi meseci srečala mi je na dolgo in široko pričel razlagati, zakaj je za tržaške Slovence potrebno, da glasujejo za stranko, ki je v vladni koaliciji, čeprav me je do tedaj vedno prepričeval, da so vse italijanske vlade zanič in da ne nudijo ničesar Slovencev. »Pa ne bi bilo vseeno boljše, ko bi Slovenci skupaj samostojno nastopili, sem ga boječe vprašal. »Kje pa«, je odgovorjal, »samostojni nastop je za Slovence smrt, treba si je dobiti za sloombo pri večjih vsedravnih strankah. Veš, h komunistom ne moremo, ker so nas v preteklosti preveč blatili, raje se bomo usmerili k drugim delavskim in naprednim strankam.«

Šest mesecev je od tedaj minilo in Janezka, ki je strašno zaposlen nisem več srečal. Pred nekaj dnevi pa sem ga videl, ko se je peljal v svojem dirkalnem avtomobilu. Tudi on me je videl, zavore so zacvilile in že se je ustavil pri meni: »Kam pa?« »V mesto po opravih«, sem mu odvrnil. »Potlej te pa jaz popeljem, saj imava isto pot.« Lepo sem se mu zahvalil, saj so prav tedaj podražili avtomobile in sem na ta način prihranil denar za kavo. Janezek pa me ni pustil, da bi se radoval nad mislijo, že je pričel gostobesediti: »Veš, tokrat pa moraš oddati svoj glas komunistom, ker so edini predstavniki Slovencev. Izvolili si bomo lastno predstavnicu v rimski parlament. To ne gre več za ideologijo, pozabiti moramo na staro sovrašno in prepiranje.«

»Kako to, saj si me prav pred meseci drugače prepričeval?« »Kar je bilo je bilo«, je dejal, »kdo bi se menil za preteklost, važna je prihodnost!« »Vendar mi ne gre v glavo, človek mora biti dosleden!« »Kaj bi tisto, saj so tudi komunisti napredni in se borijo za naše delavske pravice pa še za narodne istočasno«. Te zadnje besede mi je povedal kar po italijansko, ker mu jezik v jeziku večinskega naroda laže teče. »Veš«, se je opravičeval, »ko je človek vedno samo v italijanski družbi, pozabi na domače izraze. Toda kaj bi to, v modernem svetu ne smemo biti pretankočutni.«

Ko sem prišel v mesto in sem si v »T« volilju privoščil kavo, sem pričel premišljevat, kolikokrat je Janezek spremenil v zadnji letih svoje mnenje. Najprej je zagovarjal fratelanca, nato je tolkel po tržaških komunistih, kot največji kapitalist, potem se je ponovno vrgel na pobratimjo s prejšnjimi sovražniki, katere je zapustil za manj ostre levčarje. Danes pa je zopet presledil h komunistom, čeprav se še dobro spominjam, kako so ga pred osmimi meseci vrgli iz celice, kjer je zaprosil za partijsko izkaznico.

Ti presneta burja, notranji veter je pri nas prav gotovo mnogo močnejši od navadnih sunkov. Saj se dvestokilomske burje človek še ubrani, toda notranjemu orkanu se prav gotovo ni moč zoperstaviti.

Frnikula

Dr. DINO VRTOVEC
Dr. JOŽE (jr.) VRTOVEC
SPECIALISTA
ZA USTNE IN ZOBNE BOLEZNI
ASISTENTA
na zobozdravniški Univerzitetni kliniki
v Padovi
V IDEM - Ulica Aquileia 94/L
TRST - Ul. Mercadante 1/I. - Tel. 68349
ZELITA SVOJIM KLIENTOM
VESELO ALELUJO

Odgovorni urednik:
SASA RUDOLF
Tiskarna Adria, d. d. v Trstu

Uredništvo in uprava:
Trst, ul. Macchiavelli 22-II. - tel. 3-62-75
Dopisi za uredništvo:
ulica S. Anastasio 1/c - Tel. 23-039
CENA: posamezna številka L 30.—
Naročnina:
mesečno L 50.— letno L 600.—
Za inozemstvo:
mesečno L 90.— letno L 1000.—
Poštni čekovni račun: Trst št. 11-7233

BANCA DI CREDITO DI TRIESTE
S. P. A.
TRŽAŠKA KREDITNA BANKA
GLAVNICA LIR 600.000.000 - VPLAČANIH LIR 180.000.000
TRST - ULICA FABIO FILZI ŠT. 10
TEL. 38045 - 38101 BRZOJAVNI NASLOV: BANKRED

POZOR! Potujete v Rim? Prenočišče, hrana, ogled Rima itd., vse te skrbi bode odveč, če se boste obrnili na:
Hotel-Penzion BLED
Via Statilia, 19 - Telefon 777-102 - RIM
Se priporoča in pozdravlja, Vaš rojak VINKO A. LEVSTIK
Izrezite in shranite! - Pišite nam za cene in prospekte!